

la Garriga INVISIBLE

Ajuntament de
LA GARRIGA

Projecte realitzat per Adhoc Cultura / 2021

Laura Álvarez Estapé

Pep Marés

Realització d'entrevistes, redacció i maquetació del document

Laura Álvarez Estapé

ÍNDEX

1.	Antecedents	5
2.	Protocol d'actuació	6
3.	Les entrevistes	7
	a. Protocol d'actuació	7
	b. Rafael Martín Mesa i Carmen Carmona	9
	c. Josep Castells Gironès	10
	d. Rafael Serrano Ramirez	11
	e. José Lopera Llamas	12
	f. Jordi Castells Piqué	13
	g. Montserrat Garriga Gironés i filles	14
	h. Cristina Sánchez, Vanesa Ruiz, Antonia Arévalo	15
	i. Abdesiam Es Sabban	16
4.	Orígens del carrer Nord	17
	a. Context històric	17
	b. la Garriga	18
	c. El barri del carrer Nord	20
	d. L'evolució del barri	24
	e. Els Pisos del Secretari	27
	i. El Secretari Soler	27
	ii. José Arévalo Garófano	31
5.	L'arribada	33
	a. Camí a la nova llar	34
	b. Instal·lar-se a la Garriga	36
	c. La gran onada	39

ÍNDEX

6.	La vida al barri	42
a.	Sentiment de pertinença	44
b.	Els comerços del barri	45
c.	Celebracions populars	47
i.	Revetlla de Sant Joan	48
ii.	La Festa Major	51
7.	Infància i adolescència	52
8.	Edat adulta	54
a.	Edat adulta com a home	54
b.	Edat adulta com a dona	56
9.	Treballar a la Garriga	58
10.	La relació amb la Garriga	63
11.	Diferents generacions	67
a.	Tu i l'altre	67
b.	Iguals	68
c.	Viure per treballar	69
d.	Una bona infància	70
12.	Viure al carrer Nord avui	71
13.	Els millors records	73
14.	Conclusions finals	77
15.	Jornada participativa	81

ELS PISOS DEL SECRETARI

1. ANTECEDENTS

El projecte de memòria històrica que es presenta en aquest document neix de la voluntat de posar en valor la identitat dels barris de la Garriga.

Aquesta nova línia de projectes que s'impulsa des de la Regidoria d'Identitat i Patrimoni s'estructura en dues grans etapes que estructuraran i pauteu el desenvolupament del projecte.

- Recerca i tractament de la informació
- Difusió i divulgació

ADHOC CULTURA S.L., empresa amb un llarg recorregut en el camp de la gestió cultural, gestiona la primera etapa.

L'estratègia d'obtenció de la informació ha estat pactada prèviament amb el servei tècnic de l'Ajuntament de La Garriga.

I, gràcies als diversos testimonis, s'ha pogut confeccionar un seguit d'informació que s'estructura, sota blocs temàtics, a continuació.

2. PROTOCOL D'ACTUACIÓ

1. DOCUMENTACIÓ PRÈVIA

ADHOC CULTURA, a través de la informació cedida per l'Ajuntament de La Garriga estudia la informació de la que es disposa per tal de definir, amb més precisió i encert, els eixos de recerca.

2. ELABORACIÓ D'ENTREVISTES

ADHOC CULTURA recull de dades testimonials, experiències i records de part de la població del barri mitjançant entrevistes individuals i duals.

3. RECULL DE DOCUMENTS

ADHOC CULTURA documenta tota aquella informació física addicional que facilitin les persones entrevistades o altres persones que participin, de forma voluntària, en el projecte.

4. TRACTAMENT DE LES FONTS ELABORADES

ADHOC CULTURA treballa la base de dades obtinguda a través de la recerca de memòria oral i genera els documents necessaris per fer viable l'execució de la segona fase del projecte.

3. LES ENTREVISTES

Protocol d'actuació

L'estratègia definida per a l'obtenció de memòria oral se centra en la realització de múltiples entrevistes a persones arrelades al barri i que hagin viscut, de forma significativa, la seva transformació.

Un cop analitzat el perfil de les persones seleccionades per a la realització d'entrevistes, el model d'entrevista seleccionat és el següent:

- Entrevista temàtica (enfocada a obtenir el màxim d'informació sobre els pisos del secretari) i semi dirigida.
- Per generar un entorn més còmode, s'optarà per emprar l'entrevista com a guió, generant una conversa fluida i natural entre entrevistadora i informant.
- L'enregistrament de l'entrevista s'ha fet a través de la gravació d'àudio combinada amb vídeo.
- La transcripció de l'entrevista la realitzada la mateixa entrevistadora per assegurar la correcta puntuació i respecte pels continguts.
- El tractament de totes les fonts primàries obtingudes (bé mitjançant entrevistes o fotografies) permetre generar camps, paraules claus i eixos temàtics que defineixen l'estructura del document marc.
- S'ha creat una base de dades adjunta en aquest document que ha de facilitar la consulta de les fonts primàries i també la cerca de camps a les entrevistes.

3. LES ENTREVISTES

A continuació s'ofereix una breu presentació de les persones entrevistades i del contingut d'aquestes sessions.

En total s'han entrevistat, de manera directa i indirecte, un total de 14 persones.

3. LES ENTREVISTES

Rafael Martín Mesa

Granada

Carmen Carmona Campoi

Vinyoles

La Carmen i en Rafael viuen al Carrer Nord d'ençà que es van casar.

En Rafael, de Granada, va arribar a la Garriga, l'any 1969, després que els seus pares s'instal·lessin al Carrer Nord.

Recorda com va ser el creixement d'aquesta zona que abans eren tot camps de conreu de la gent de la zona.

Parla sobre que fàcil era trobar feina, raó per la qual va venir, a treballar d'ebenista. La seva vida era treballar per poder guanyar diners i mantenir la família.

La Carmen recorda que per ella no va ser tan fàcil. Les dones cuidaven de les criatures o treballaven, principalment, a la Sati. No tenien massa llocs on socialitzar i per una dona de Vinyoles, integrar-se no va ser tan fàcil com hauria volgut.

Tots dos estan feliços d'haver viscut aquí. Un barri humil, amb gent immigrant, sobretot, i familiar. Reconeixen que a vegades no era fàcil la relació amb la resta de gent de la Garriga, per què hi havia prejudicis vers al barri.

3. LES ENTREVISTES

Josep Castells Gironès
la Garriga

Garriguenc d'origen, en Josep va viure el creixement de la Garriga com un fet natural i comprensible donades les circumstàncies del moment.

Amb el seu bagatge com a regidor de l'Ajuntament del municipi i el seu interès per la història recorda el context de l'època des d'un enfoc polític i social i també a través de la seva pròpia vivència com a garriguenc.

En parlar del carrer Nord l'identifica com un barri humil, amb famílies que van venir a treballar i guanyar-se la vida en un moment on la construcció va permetre tenir feina a tothom.

Recorda a les persones nouvingudes com famílies que es van integrar ràpidament al poble tot i l'absència d'eines d'integració com les actuals.

3. LES ENTREVISTES

Rafael Serrano Ramirez
Granada

En Rafael Serrano Ramírez viu i treballa al barri del carrer Nord, el mateix lloc on va venir a viure de ben petit amb la seva família.

Ell forma part de la història dels moviments migratoris a la Garriga i se sent garriguenc d'ençà que va arribar.

Al llarg de l'entrevista recorda la seva infantesa, la família i els bons records jugant als camps que hi havia darrere del carrer Nord.

Fa un repàs per la seva vida a la Garriga. Des que la seva família va arribar de Granada, la seva infantesa al poble, jugant als camps de darrere del carrer Nord, l'adolescència, els primers oficis, fins a l'actualitat.

Recorda l'origen de la gent del barri, andalusos, extremerys, gallecs i també catalans, la relació amb les persones del poble i, especialment, les nits de Sant Joan amb molta melangia.

3. LES ENTREVISTES

José Lopera Llamas
Córdoba

José Lopera Llamas va arribar a la Garriga l'any 1969 a treballar d'ebenista per les recomanacions dels seus paisans. Els primers anys va viure "de mestressa" i al cap d'un temps va poder adquirir un dels pisos del carrer Nord.

El seu testimoni mostra la complexitat de fer-se una vida a un lloc nou, tot i la facilitat de trobar feina. Estalviar no era fàcil i venir sol, tot i tenir amistats i paisans, no era el més habitual. La seva vida consistia, com la de molts altres homes nouvinguts, en treballar tot el dia, de dilluns a diumenge.

Sap que el barri es percebia com una zona humil, fins i tot, per algunes persones era un mal barri, però ell no canviaria per res el seu pis al carrer Nord. Diu que aquesta era una zona amb gent de "todas leches" que van venir aquí a guanyar-se la vida i tirar endavant.

3. LES ENTREVISTES

Jordi Castells Piqué
la Garriga

En Jordi Castells tenia 16 anys quan va començar el creixement de la Garriga. Ell recorda la vida d'abans i les dures condicions de la postguerra. Una situació que va canviar molt amb l'onada de treballadors i el boom de la construcció dels anys 60 i 70.

Recorda com pràcticament pobles sencers d'Andalusia es van instal·lar a la Garriga gràcies al boca-orella i a personatges rellevants com el senyor Arévalo. Una figura important en el creixement del barri del carrer Nord i l'ocupació dels pisos per aquelles famílies novvingudes.

Defineix el barri com un barri obrer, que va créixer en detriment d'una Garriga més rural on les vaqueries i la pagesia eren la norma. Un creixement lògic, tant pel moment històric com per com d'acollidora és la Garriga.

Pensa en com abans tothom al barri s'ajudava, i potser per això es va fer aquest ambient de barri.

Defensa la tolerància i reconeix que potser, abans en sabien més de viure que no pas ara.

3. LES ENTREVISTES

**Montserrat Garriga Gironés i
filles**
la Garriga

La Montserrat Garriga i les seves dues filles són garriguenques. Orgulloses d'haver nascut a la casa on segueixen vivint, i d'haver tirat endavant la botiga que va obrir la Montserrat, Verdures Espinasa.

Ella va néixer l'any 32 i va viure la postguerra a la pròpia pell. Recorda l'inici dels moviments migratoris a la Garriga com una època complicada. Va suposar un fort canvi en el paisatge i en la manera de fer.

Fins aleshores, recorda la vida tranquil·la, als horts. Aleshores, comença a créixer la construcció i es fan pisos, fàbriques, les feines canvien i la Garriga creix ràpidament.

Ella i les filles recorden la bona relació amb totes les persones novingudes, com procuraven ajudar-los sempre i els forts vincles que havien creat entre ells, ja que molts eren família.

3. LES ENTREVISTES

Cristina Sánchez, Vanesa Ruiz
Antonia Arévalo
la Garriga
Granada

A la Cristina Sánchez i la Vanesa Ruiz les va unir el carrer Nord, allà on van viure la seva infantesa i on, després de molts anys, encara fan vida. L'Antonia és la mare de la Cristina i és la filla del senyor Arévalo, el primer Guàrdia Urbà de la Garriga.

Elles recorden la seva infantesa com la millor etapa de la seva vida i parlen del carrer Nord amb l'enyor de qui sap que les coses han canviat i que allò era difícil de millorar.

Parlen de la vida aleshores, de com les seves famílies van tirar endavant després d'haver fet un llarg viatge fins a instal·lar-se a la Garriga i al carrer Nord.

Al llarg de la seva entrevista es respira l'emoció de qui guarda grans records d'on va créixer i on tothom, encara que no fos família, sentia que ho era. Una època on la foguera de Sant Joan era l'esdeveniment més divertit de l'any, on tothom s'unia.

3. LES ENTREVISTES

Abdeslam Es Sabban

Marroc

La vida de l'Abdeslam Es Sabban i la seva família és sens dubte el testimoni més colpidor de les entrevistes. Porta més de 15 anys vivint a la Garriga i d'ençà que va arribar a Espanya, en pastera, ara fa més de 20 anys, no ha deixat de buscar feina per poder sobreviure.

La seva història està plena de moments emocionants i amb el seu somriure demostra que, tot i les adversitats, ha fet de la Garriga, i més concretament, del carrer Nord, un lloc on establir-se i seguir cuidant de la seva família.

Gràcies al seu testimoni podem veure com aquest barri de la Garriga segueix sent una zona on tothom es coneix i es cuida, on ningú jutja als altres i on la població nouvinguda segueix sent de fora de la Garriga.

La seva filla ens parla de com és créixer a la Garriga i mostra les preocupacions pròpies d'una noia que d'aquí ben poc serà adolescent i que coneix perfectament la història del seu pare i la seva mare.

4. ORÍGENS DEL CARRER NORD

Context històric

El fort increment demogràfic que va viure Espanya a mitjans de segle passat i la reconversió i mecanització de l'agricultura van generar un fort èxode rural al llarg de la dècada del 1960.

Entre 1962 i 1973 més de 4 milions de persones van deixar enrere la seva terra natal per buscar fortuna a zones econòmicament més pròsperes, com ara Catalunya.

Així, en qüestió de 20 anys, 1,8 milions d'immigrants provinents d'Andalusia, Extremadura, Múrcia, Galícia i altres territoris van instal·lar-se a Catalunya.

Els emigrats buscaven un destí pròsper on poder treballar i tenir un bon futur. El creixement desorbitat i sense planificació als municipis on la indústria ofería llocs de treball va implicar, en alguns casos ben coneguts com Barcelona, el barraquisme, i en altres, el creixement de barris amb habitatges assequibles i construïts seguint els criteris urbanístics del franquisme.

L'augment demogràfic d'aquell moment va suposar per Catalunya un increment de la natalitat i va permetre prosperar a la indústria.

4. ORÍGENS DEL CARRER NORD

La Garriga

Aleshores, la Garriga, tal com gran nombre de municipis del Vallès Oriental, va començar a acollir nousvinguts procedents del sud de la península, que buscaven, en aquell poble, una nova oportunitat per tenir una vida digna.

Si bé a altres territoris catalans el creixement demogràfic, donat de l'arribada d'immigrants, va començar a partir dels anys 50 -a causa de la industrialització, especialment a la zona metropolitana de Barcelona- al Vallès Oriental va arribar a partir del 1960, coincidint amb la descentralització de la industrialització.

Les dades estadístiques de les que disposem demostren com, entre el 1960 i el 1969, és a dir, en 6 anys, el percentatge de població immigrant va pujar al 37,5%

Aquesta xifra fa ser encara més intensa entre els anys 1970 i 1975, on, en només 5 anys, pràcticament es va assolir el mateix percentatge de població migrada. 35,3%.

4. ORÍGENS DEL CARRER NORD

És a dir, la Garriga va créixer de manera accelerada durant les dècades dels 60 i els 70, i per tant, el seu urbanisme es va adaptar al creixement, amb la construcció del barri del carrer Nord, on va anar a viure més del 40% de la població nouvinguda.

L'any 1975 la Garriga tenia un 33,9% de la seva població total nouvinguda i un 22,3% d'aquesta era d'Andalusia, seguida d'Extremadura i molt per darrere, les Castelles, Galícia i Aragó.

Les raons que van portar a totes aquestes persones a viure a la Garriga són diverses però en gran mesura les podem resumir en dues: el boca-orella i el gran volum de feina en la indústria de la construcció i el tèxtil.

4. ORÍGENS DEL CARRER NORD

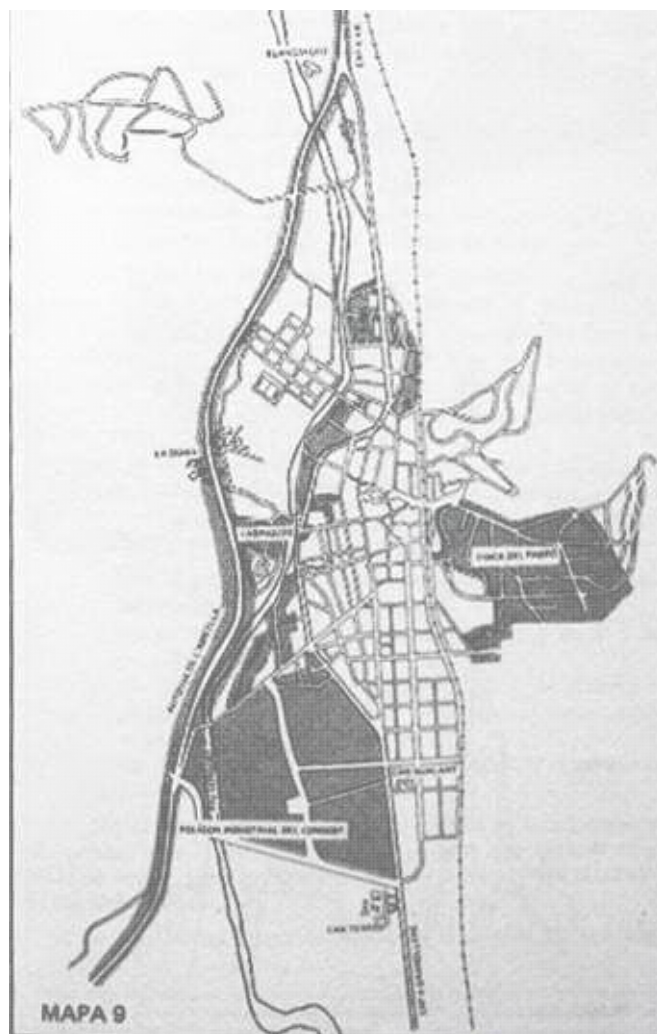
El barri del carrer Nord

L'actual carrer Nord de la Garriga és fruit del creixement demogràfic dels anys 60 i 70 i acull, fins i tot actualment, persones provinents d'altres províncies i altres països.

L'aparició i evolució del barri ens parla d'una història com a país, però també ens parla de totes les històries de les persones que van decidir abandonar el seu lloc d'origen amb l'esperança d'un futur més pròsper.

L'arribada d'aquestes persones va implicar, no només un canvi de paradigma per a elles, sinó també per tota la població garriguenca.

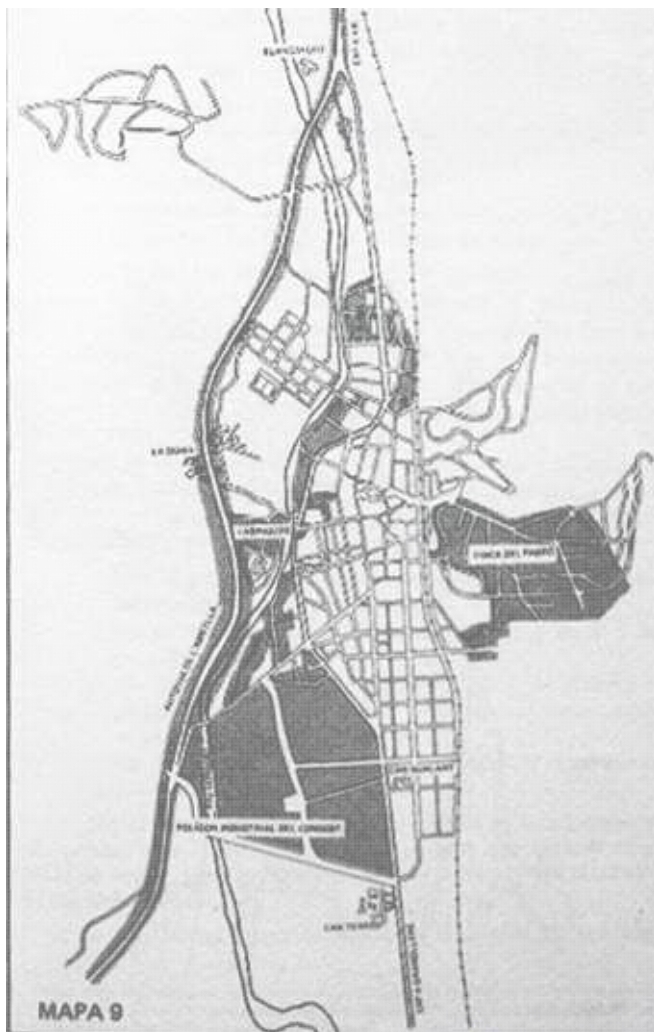
Així, el barri del carrer Nord és el reflex d'un context històric i social determinat al que podem arribar a través de l'estudi de la demografia, de les vivències individuals i també de l'urbanisme.

Pla General d'Ordenació 1960-1970

4. ORÍGENS DEL CARRER NORD

Pla General d'Ordenació 1960-1970

Segons les dades recuperades, aquest barri ja era, des del seu origen, la zona més densificada del municipi. De fet, les dades de l'època expliquen que, al que es defineix com a "Secció 1 del Districte II", equivalent a la zona del barri del carrer Nord, la procedència de la seva població és de fora de la Garriga en un 40%.

Alhora, segons el cens del 1975, podem saber que les persones que hi vivien eren, principalment, joves i de classe treballadora.

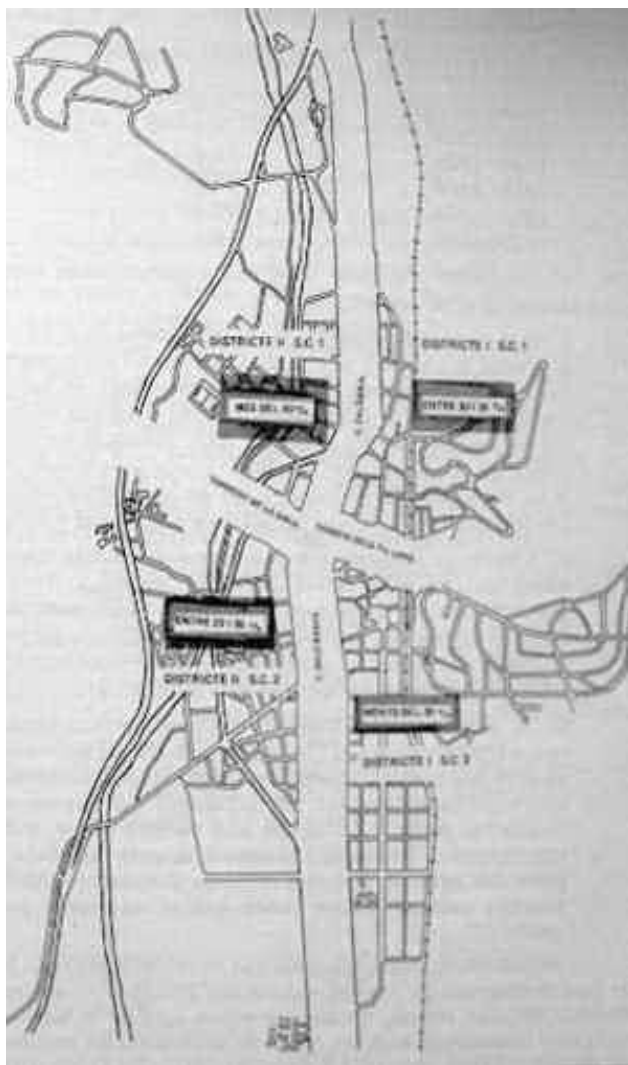
És a dir, ens trobem una zona de nova urbanització molt densificada, amb una mitjana d'edat jove, amb un nivell socioeconòmic baix-mitjà.

Aquesta es contraposa, fins i tot en l'actualitat, amb la zona sud del municipi. Molt menys densificada, amb una mitja d'edat més envellida i també d'un nivell econòmic més elevat.

A partir d'aquestes dades, combinades amb els relats autobiogràfics de les persones entrevistades, podem concloure que, les persones migrades i les garriguenques de naixement van estar segregades, com a mínim, a nivell territorial.

4. ORÍGENS DEL CARRER NORD

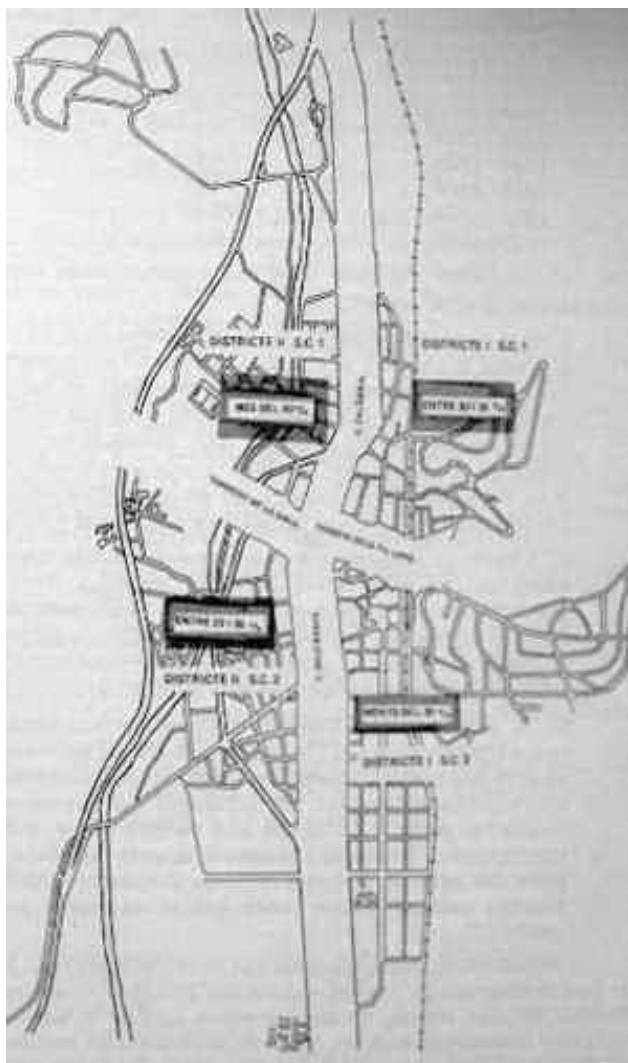
Pel que fa a les vivències de les persones entrevistades, podem confirmar que els orígens de les persones nouvingudes durant els anys 60 i 70 eren principalment andalusos i que, tot i que poques, també hi havia persones garriguenques de naixement que vivien a aquesta zona abans no s'urbanitzés.

Pel que fa al creixement urbanístic de la zona, tots coincideixen en que s'inicia durant aquests forts fluxos migratoris que van succeir-se arreu del territori català i, tot i el fort augment demogràfic que va suposar, les persones autòctones entrevistades no ho recorden com quelcom negatiu o extraordinari, sinó més aviat com un fet natural que s'estava donant arreu i que responia a la necessitat d'aquestes persones d'optar a millors condicions laborals, i per tant, de vida.

Presència de la immigració a la Garriga 1975

4. ORÍGENS DEL CARRER NORD

Presència de la immigració a la Garriga 1975

La construcció dels edificis del barri no difereix de la construcció d'altres barris del Vallès Oriental de l'època.

Una arquitectura robusta i funcional, pensada per acollir un gran nombre de persones de forma ràpida i a uns preus assequibles.

En un règim franquista com el del moment, on les polítiques migracionistes s'havien flexibilitzat i els "Pisos de protección social" estaven a l'ordre del dia, va permetre urbanitzar un terreny amb una normativa que prèviament ho havia dificultat.

L'Ajuntament, encara sota el règim, va iniciar els tràmits per fer viable la urbanització del terreny i tot seguit, un cop els blocs de pisos van ser construïts, certes persones del municipi van trobar en ells l'oportunitat de col·locar a les famílies nou vingudes de forma ràpida i àgil.

El barri, a diferència de la zona sud del municipi, no va ser asfaltat fins anys més tard. De fet, això era un tret comú en tota la zona nord de la Garriga i, tot i estar a tocar del Congost, sempre va fer vida d'esquena a aquest.

4. ORÍGENS DEL CARRER NORD

Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya (ICGC)

L'evolució del barri

La urbanització del barri no va iniciar-se fins als anys 60. De fet, testimonis ens parlen sobre l'aspecte previ d'aquest terreny garriguenc.

Una zona plena de camps d'alfals i menjar pel bestiar, sense cap construcció però mantinguda pels propis ramaders i pagesos que cuidaven dels seus terrenys.

La manera de viure a la Garriga abans de la industrialització era molt diferent i, per tant, el paisatge també. Aquesta zona, fora del centre del poble, estava ocupada per hortes i camps dels pagesos que treballaven la terra, hi havia vinya, hortets. Hi havia també vaqueries, ja que algunes de les poques famílies que vivien a la zona es dedicaven a vendre llet.

Hi havia poques cases, o masies, com Can Queralt, la casa de Montserrat Garriga o la de Jordi Castells.

Tots aquests habitatges aïllats han anat quedat integrats dins d'un entramat urbanístic que creix, com dèiem als anys 60.

4. ORÍGENS DEL CARRER NORD

La construcció d'habitatge va ser molt ràpida però, tot i això, el terreny no es va urbanitzar completament fins fa pocs anys.

Les primeres promocions d'habitatge es van fer al carrer Nord, aleshores conegut com Travessia Ferran. Diversos blocs de pisos que es van ocupar ràpidament i que acollien a aquelles famílies nouvingudes o que feia un temps que vivien en cases rellogades o de "mestressa".

De forma diligent es van seguir construint pisos amb l'autorització de l'administració municipal on, pel que es diu, hi haurien jugat interessos personals.

D'aquesta manera, l'ocupació del barri es va realitzar durant la segona meitat dels anys 60 però especialment entre el 70 i el 75, del qual es té constància testimonial gràcies a l'ofici d'un dels entrevistats, que s'encarregava de connectar els serveis essencials als domicilis recentment adquirits per nouvinguts.

4. ORÍGENS DEL CARRER NORD

Va ser, de fet, el 1974 quan es va construir la segona part de la promoció, amb els números imparells.

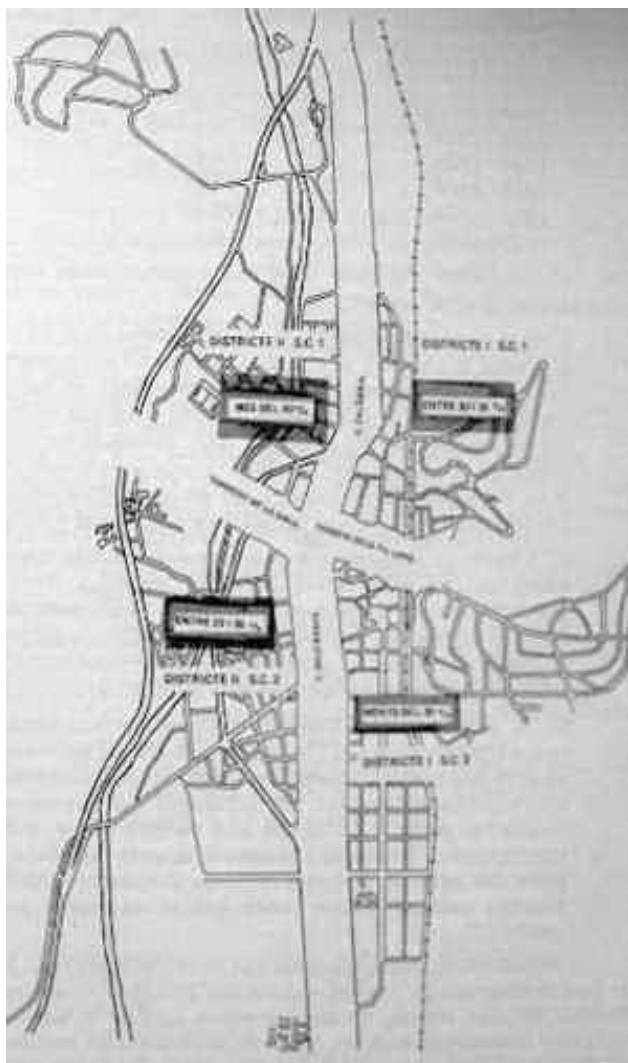
Els testimonis recorden el barri com una zona “molt escurada”, “humil”, “de gent treballadora”, sense cap mena de servei i mal comunicada. Els carrers sense asfaltar i de terra.

El recorden com un barri típic de la immigració, amb els nens corrent pel carrer i les mares vigilant des de la porta de casa assegudes en cadires.

Alguns el recorden com un barri tirant a marginal, mentre que altres, que se'l senten seu, el recorden amb melangia i rememoren com era jugar als camps de davant de la riera, on tot eren horts i cabanes de canyes que utilitzaven per amagar-se i passar les hores.

4. ORÍGENS DEL CARRER NORD

Presència de la immigració a la Garriga 1975

La riera, si bé actualment baixa neta i disposa d'un camí fluvial, es recorda de maneres diverses en funció de la generació a qui es pregunta.

Aquells testimonis més veterans, parlen de la riera com un espai idíl·lic on es banyaven i aprenien a nedar fins ben entrats els anys 60. Alguns fins i tot recorden haver-hi pescat.

A partir de la descentralització de la indústria, el Congost va esdevenir un corrent brut i tèrbol que "cada dia baixava d'un color diferent": Es va acabar banyar-se i pescar i van arribar les fortes olors i els colors destenyits que venien de les fàbriques tèxtils com ara la Sati.

El lamentable estat del riu, juntament amb l'estigmatització de la zona per ser un barri obrer i d'immigrants, va contribuir a la seva mala fama, totalment infundada.

De forma progressiva, com passa arreu, el barri es va anar modernitzant. Sanejament del riu, serveis, asfaltat, parcs, etc. Però una cosa no ha canviat mai. Al barri sempre hi ha hagut pocs comerços i espais de trobada.

4. ORÍGENS DEL CARRER NORD

Els Pisos del Secretari

El Secretari Soler

Una part important de la història del creixement del barri és la de la construcció dels blocs de pisos del carrer Nord o Pisos del Secretari.

Segons els testimonis de l'època i el que ha perdurat sobre la construcció dels pisos, en origen, aquells terrenys eren reserva de construcció. "Tenia la qualificació de sòl urbanitzable no programat però es va tirar endavant sense masses conflictes."

Això implicava que construir fos complicat però el Secretari de l'Ajuntament, el senyor Miquel Soler Perxachs, va moure certs fils per començar a construir.

Un testimoni aïllat, filla d'un matrimoni que havia tingut una estreta relació amb el Secretari municipal, va explicar que el senyor Soler va veure clara la necessitat d'oferir un lloc on viure a totes les persones que arribaven a la Garriga. L'oportunitat d'oferir-los un lloc per evitar que seguissin de "rellogats".

Per poder fer-ho ràpidament necessitava un lloc ampli, que no fos al centre del poble, per evitar problemes urbanístics i també per poder fer nova construcció més econòmica. Això el va fer optar pels terrenys de l'actual carrer Nord.

4. ORÍGENS DEL CARRER NORD

La decisió no va ser secundada per tothom però ell, com a persona important dins d'un Ajuntament, va saber tirar endavant el projecte, aparentment amb l'acord del senyor Jacas, propietari dels terrenys, i sense cedir a les reticències de la població ni dels propietaris dels camps i horts de la zona.

Aquest testimoni, inèdit, aporta llum a una història desconeguda per molta de la gent de la Garriga. De fet, de forma general, les persones entrevistades pressuposen que el nom de Pisos del Secretari ve donat per l'impuls que aquest va donar a la construcció però els rumors sobre possibles comissions, si bé són coneguts per pràcticament tothom, poques persones saben si són certs o no.

Hi ha fins i tot qui diu "llevo 50 años viviendo aquí y nunca he escuchado nada". A això, afegeix que també va preguntar a veïnes del barri, però mai ningú li va saber dir el perquè del nom.

Segons alguns testimonis, podria ser que els anomenats "pisos del secretari" rebessin aquesta qualificació per ser "un gueto". "Era una illa de cases on tothom venia de fora. Ningú parlava català. Van anar fent la seva vida." I contribuir a donar mala fama al barri, suggerint certs moviments irregulars de diners, segur que servia per consolidar aquesta visió de gueto.

4. ORÍGENS DEL CARRER NORD

Hi ha qui apunta que “el secretari és sempre el mateix fins que es jubila. En canvi, l’Alcalde no” i això dona poder. Altres comenten directament que aquests pisos “els va construir el secretari”. “Va ser la persona més important per tal que es fessin aquests pisos”.

Així doncs, se sap que el carrer Nord ha estat anomenat els Pisos del Secretari pel clar rol actiu que va tenir el senyor Soler en la construcció. També, gràcies a diversos testimonis, sabem que també va tenir un rol rellevant en la venda dels pisos.

Cal tenir present que els pisos van ser de “Protecció oficial” durant molts anys, de fet, aparentment encara conserven les plaques d’època franquista.

Aquest fet és interessant, ja que, tot i que va ser una promoció urbanística privada, un percentatge de la construcció s’havia de destinar a habitatge social per ordre del Ministerio de Vivienda. Raó per la qual els preus eren més assequibles que en altres zones o altres promocions. Costaven 250.000 pessetes (1502,53€).

És a dir, el Secretari va aconseguir el que s’havia proposat. Oferir habitatge nou a preu assequible, de forma molt ràpida.

4. ORÍGENS DEL CARRER NORD

José Arévalo Garófano

El Secretari va tirar endavant la urbanització de sòl qualificat amb gran diligència administrativa (de fet, hi ha qui considera que els permisos d'obra eren falsos), va fer possible que fossin pisos de protecció oficial, un fet habitual durant el franquisme i que es va donar a molts municipis, però li faltava poder ocupar-los.

Ara entra en joc la figura del primer Guàrdia Urbà de la Garriga, José Arévalo Garófano. Ell va ser la primera persona que va arribar al poble des de Granada, als anys 50.

Inicialment, va treballar del que podia i mira en mica, en veure que hi havia opcions de trobar feina, va començar a fer arribar veus a la gent del seu poble d'origen i així va començar a arribar més i més gent al poble.

Ell, com a persona que ja feia temps que estava aquí assentat, coneixia persones a l'Ajuntament i, per tant, també persones que van participar en la construcció dels pisos del carrer Nord.

D'aquests contactes en va sorgir una bona amistat amb el Secretari Soler, amb qui van formar equip per començar a ocupar els pisos.

4. ORÍGENS DEL CARRER NORD

El senyor Arévalo va crear una forta xarxa de contactes que li permetia ajudar a instal·lar-se a moltes de les famílies nouvingudes. Els rebia al Vilanova, quan l'autobús arribava del lloc d'origen. Allà esmorzaven i donava feina a qui podia, en funció de la demana del moment. També, a tots aquells que volien i podien, els oferia habitatge al carrer Nord.

Per tot això, l'esmorzar al Vilanova, la feina (a vegades a la Sati) i els pisos, ell s'endua una comissió o algun tracte de favor. Comissió que, en el cas dels pisos, segurament compartia amb el Secretari i, que segons es va comentar, podria arribar a ser de 50.000 pessetes.

Independentment de la part de profit propi, l'Arévalo (com el coneix la gent) va ser una persona essencial en el creixement de la Garriga. Una persona que va ajudar a moltes famílies a trobar el seu lloc i a sentir-se com a casa ràpidament. També, algú que va fer que els pisos de l'aleshores coneguda com a travessia Ferran fos ocupada per un percentatge molt elevat de persones procedents d'Andalusia.

De tota aquesta història és interessant comentar que, malgrat que aquesta denominació és *vox populi*, només consta a un llibre i també al web de l'Ajuntament en el seu apartat històric però amb la denominació "barri del secretari".

5. L'ARRIBADA

Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya
(ICGC)

La riquesa immaterial recuperada en la realització d'aquestes entrevistes rau principalment en els relats sobre l'arribada o l'impacte d'aquesta onada a la Garriga.

Disposar de testimonis garriguencs d'origen i també de garriguencs d'adopció ha permès concebre un context local més ric.

Així, aquesta secció es dividirà en els testimonis sobre la seva arribada al poble i els testimonis que van viure l'arribada des de casa seva.

5. L'ARRIBADA

Camí a la nova llar

Deixar enrere la terra natal es recorda com una experiència dura però alhora natural en aquell context.

Les persones entrevistades, de diferents edats, relaten el seu lloc d'origen com terres rurals, poc desenvolupades, algunes de les quals no disposaven ni d'aigua.

"Si haguéssim tingut aigua mai hauríem marxat d'allà", explica un dels entrevistats.

Algunes de les persones entrevistades ja havien trepitjat Catalunya prèviament. Alguns d'ells, fins i tot, havien anat a França, des de Granada, per fer la verema i per recomanació de familiars i/o coneguts seus, van decidir establir-se a la Garriga.

L'arribada a la Garriga pràcticament sempre va ser gràcies al boca-orella. Persones que havien vingut, per recomanació d'altres, trucaven a les seves famílies i paisans i els animaven a fer un llarg trajecte fins aquí.

Així, autobusos i trens s'omplien de persones provinents del sud i nord de la península.

5. L'ARRIBADA

Els que arribaven en tren, des del sud, havien d'anar primer a Madrid. D'allà arribar fins a la capital catalana i, preguntant, tal com expliquen alguns dels entrevistats, agafaven el següent tren que els deixava a l'estació de la Garriga, que està -exactament- "al mateix lloc on estava fa 100 anys". En canvi, els que ho feien des de Galícia arribaven amb el Shanghái a Barcelona.

Les persones que arribaven en autobús arribaven amb "mocadors i caixes". Portaven amb ells les poques pertinences familiars de les que disposaven.

Famílies de 5 o 6 persones arribaven a la Garriga tenint, moltes vegades, ja on treballar i on viure.

Persones solteres i famílies van començar a arribar a un poble on sabien que serien benvinguts per aquells familiars o coneguts que els esperaven i que els havien aconseguit allotjament i feina.

Sabien, també, que tan aviat com estiguessin instal·lats, començaria una nova vida, on el primer que farien un cop haguessin deixat les coses, seria començar a treballar.

5. L'ARRIBADA

Instal·lar-se a la Garriga

Per les persones novingudes, tal com va succeir a altres nuclis del Vallès i de Catalunya, instal·lar-se no va ser un gran problema.

De fet, com que gran part d'aquestes persones venien "ja col·locades", en tant que familiars o coneguts (com ara l'Arévalo) els havien animat a traslladar-se i els havien trobat un lloc on viure i una feina, cap de les persones entrevistades ho recorda amb duresa.

A l'inici del moviment migratori, per a moltes persones instal·lar-se a la Garriga volia dir, o bé anar a una casa de rellogats/des, o bé anar de mestressa.

Poques de les persones novingudes van adquirir directament un dels pisos coneguts com els Pisos del Secretari.

De fet, els testimonis expliquen com inicialment van viure a diverses cases. Una de les famílies van anar a viure conjuntament amb una família de coneguts. Allà van estar uns anys fins que el pare i la mare van adquirir un pis a una de les primeres promocions urbanístiques.

5. L'ARRIBADA

Un altre explica com va anar de “mestressa”. És a dir, pagava un lloguer i amb això, la mestressa de la casa li rentava l’habitació, la roba i li feia dinar i sopar.

De mica en mica, aquestes persones que havien arribat feia uns anys van anar fent estalvis i casant-se. Així, les famílies van començar a comprar els pisos del carrer Nord.

Tal com s’ha comentat, l’adquisició de pisos acostumava a passar per mans de l’Arévalo o bé del Secretari. En arribar al municipi, a aquells que no tenen encara on allotjar-se se’ls recomanava “vagi a l’Ajuntament i allà trobarà un lloguer assequible”.

Així, ajudant-se els uns als altres, i alguns d’ells cobrant comissions per les gestions, els nouvinguts van acabar trobant casa seva al barri del carrer Nord on hi havia les “cases barates”.

5. L'ARRIBADA

Tal com s'ha esmentat prèviament, l'índex demogràfic de la zona Nord era la més elevada i la que va créixer més ràpidament.

Això, tal com es ve esmentant al document, no és casual, sinó que respon a una explotació urbanística de la zona producte de la necessitat d'ubicar ràpidament un luxe molt important de persones nouvingudes.

Aquest ràpid creixement i ocupació del barri va generar una clara segregació i certes reticències per part de la població garriguenca que van viure l'arribada d'aquestes persones d'una manera ben diferent.

5. L'ARRIBADA

Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya
(ICGC)

La gran onada

Pels garriguencs i garriguenques de naixement entrevistats, malgrat que l'arribada de les persones provinents d'altres bandes d'Espanya es vivia com un fet natural, va tenir un gran impacte

Per les persones que vivien a l'actual barri, l'augment demogràfic va suposar un canvi radical (i molt ràpid) del paisatge de la zona i pels que no hi vivien, va implicar l'acceptació de l'increment de població, l'arribada de persones desconegudes i noves i nous companys de feina o escola.

Aquest "creixement desorbitat" va implicar un canvi important per dues generacions, especialment. La generació de persones adultes i també els fills i filles d'aquests.

Els primers es relacionaven en l'àmbit laboral amb els nouvinguts i els segons ho feien a l'escola i el temps lliure.

No tothom va acceptar ràpidament aquest canvi i això va provocar certa estigmatització del barri del carrer Nord i de les persones que hi vivien.

5. L'ARRIBADA

Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya
(ICGC)

Els testimonis recorden com tot va canviar aleshores. El canvi no el portaven els nouvinguts. Era un canvi global, una nova manera de viure.

La Garriga estava creixent i la indústria de la construcció, la fusta, el tèxtil no feia més que anar a més. Aquests negocis els portaven famílies de garriguencs, tot sovint i els que no es dedicaven a això continuaven treballant en la pagesia.

Per això ningú va considerar, que “com passa avui” els nouvinguts traguessin la feina a les persones que sempre havien viscut allà. De fet, hi ha qui diu que “els que van venir aquí van venir amb ganes de pensar, feien la feina que no volien fer els d’aquí”.

Els recorden com persones molt humils i treballadores, que buscaven feina del que fos per començar a guanyar diners. Persones que arribaven i a la tarda ja treballaven.

Tot i això, com s’apuntava anteriorment, tampoc es pot negar que certes persones, o esferes, van veure aquesta arribada com quelcom negatiu. Les paraules “castellans” “xarnego” com a insults han sortit a diverses entrevistes.

5. L'ARRIBADA

Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya
(ICGC)

Les diferències socials i econòmiques eren palpables i en alguns espais, com ara bars del centre, els nouvinguts no eren ben vistos.

La problemàtica amb l'idioma, ja que cap de les persones nouvingudes parlava català, va generar també, encara que no per norma general, certs problemes.

Com a resultat d'això, el barri va anar agafant mala fama. Encara avui, encara que sense que això sigui negatiu actualment, se'l reconeix com un barri d'immigrants i això, aleshores, estava mal vist.

Amb els anys, juntament amb els rumors sobre les comissions del Secretari i l'Arévalo, va aparèixer també el mite del "barri de la punyalada". Una llegenda estèril que buscava mantenir la mala fama del carrer Nord.

En tot, el moviment migratori es va viure com un gran canvi, natural, lògic, útil pels negocis, però que no va convèncer a aquelles persones més tradicionals i poc avesades a les novetats.

Actualment, mirant enrere, veuen comprensible que vinguessin aquí i ho recorden com una època atrafegada, que va ser molt dura a nivell social i econòmic per tothom, on tothom s'ajudava tant com podia i on l'alegria dels "andalusos" traspuava arreu on anaven.

6. LA VIDA AL BARRI

Si bé la manera de percebre la vida i l'entorn immediat depèn sempre de la persona amb qui es parla, al llarg de les entrevistes s'ha vist com, la percepció de cadascú, la seva edat, el seu lloc d'origen i el seu gènere ha condicionat la seva forma d'entendre i relacionar-se amb el barri.

Per tant, aquest apartat busca estructurar-se de tal manera que permeti assegurar que totes les veus hi siguin representades.

Pel que fa a aspectes generals, com ara la relació amb els veïns i veïnes, la seguretat, els serveis, etc. Val a dir que, tot i les males llengües, la mala fama del barri es considera més aviat fruit de la mala percepció i la voluntat de generar mala maror més que no pas una realitat tangible.

És interessant veure com en preguntar sobre certs aspectes o paraules pejoratives associades al carrer Nord, com "el barri de la punyalada" cap de les persones entrevistades té constància, ni recorda, ni li sona haver escoltat o presenciat cap accident ni discussió amb violència al carrer o al barri.

6. LA VIDA AL BARRI

De fet, tothom ha percebut sempre aquesta zona com un espai segur on fer créixer la família i on seguir vivint a dia d'avui.

Hi ha qui, fins i tot, després d'haver marxat del carrer Nord després de l'adolescència, ara hi ha tornat.

La relació amb els veïns i veïnes, més enllà de bona, tal com acostuma a donar-se a qualsevol lloc, part de les persones entrevistades la recorda excel·lent i associen la bona relació amb el fet de ser tots nous.

Recorden com el fet de provenir totes o gran part, del sud del país va suposar tenir "paisanos" i/o fins i tot "germans" i "família" al barri amb qui comptar i en qui recolzar-se.

De fet, la generació de fills i nets dels nous recorda la vida al barri com una de les etapes més felices de la seva vida. Pensen en la qualitat de vida i amb la felicitat amb la que van créixer i afirmen que això, a altres zones de la Garriga no era igual.

6. LA VIDA AL BARRI

Sentiment de pertinença

Perceben el barri com la seva llar. Un espai segur, familiar, molt familiar, on tothom es va fer i se segueix fent costat. On tothom es coneixia i on es podia confiar en les persones.

Aquest sentiment, que es desprèn de les entrevistes realitzades a les persones més joves, explica, parcialment, el fort sentiment de pertinença que les persones del carrer Nord tenen.

Aquesta generació sent orgull d'haver viscut al barri i de viure-hi encara. Assegura que la manera de fer i entendre la vida és diferent i que, fins i tot actualment, se segueix acollint a totes les persones novingudes de la mateixa manera que aleshores.

De ben segur, el fet d'haver arribat en situacions molt complicades i d'haver vist com totes les famílies van anar forjant les seves vides de forma paral·lela, però entrellaçada, a través de la canalla o l'ajuda mútua, ha fet que el vincle amb entre la gent del carrer Nord sigui molt forta.

6. LA VIDA AL BARRI

Els comerços del barri

El barri del carrer Nord no ha destacat mai per la gran quantitat de locals i comerços oberts.

Més aviat al contrari. Des del seu creixement sempre ha tingut un teixit comercial poc dinàmic.

A l'inici de l'arribada de persones migrades hi havia petits negocis familiars relacionats amb la ramaderia, on els nouvinguts podien anar a comparar la llet o les verdures.

A poc a poc, el barri va anar canviant i també els negocis. Van aparèixer els dos bars, dels quals encara se'n conserva un. Es va obrir una petita botiga de queviures i un quiosc. Els propietaris de la petita botiga d'alimentació eren propietaris d'un hort i uns quants caps de bestiar dels que ells mateixos feien embotit.

Aleshores, l'escorxador encara estava en funcionament a la Garriga, tal com les pelleteries i les fàbriques de mobles on gran part de la població nouvinguda va treballar.

Al barri, doncs, no hi va haver una gran quantitat de negocis però tots ells es concentraven al mateix carrer Nord.

6. LA VIDA AL BARRI

El *colmado* del carrer Nord era d'un matrimoni que havia arribat d'Almeria, en Juan i la Juana. Allà els i les més joves recorden com agafaven lllaminadures i les deixaven a pagar. Després, les mares hi anaven per comprar coses "del dia a dia".

Les persones que podien, si tenien cotxe, van aprofitar que a Granollers es van començar a obrir supermercats grans per fer allà les compres més grans, deixant el colmado per un consum més esporàdic.

Els bars, segons recorden, sempre estaven plens. Els homes hi passaven les poques hores lliures que tenien després de les llargues jornades i la canalla hi anava a buscar allò que els més grans els demanessin.

6. LA VIDA AL BARRI

Els joves del barri la Nit de Sant Joan

Celebracions populars

El moviment migratori d'aleshores no va portar amb ell massa tradicions festives dels seus llocs d'origen.

Així, les conegudes celebracions andaluses no van arribar mai a implementar-se al barri ni a la Garriga.

Segons les persones entrevistades, el barri era una zona amb poca dinamització cultural. De fet, confirmen que fins a l'arribada de la democràcia, després de les primeres eleccions, no hi va haver cap acte festiu popular organitzat per l'administració.

Sí que recorden vivament la celebració popular de Sant Joan, on els propis joves del barri s'encarregaven d'organitzar i preparar-ho tot a la nit més llarga de l'any.

6. LA VIDA AL BARRI

Revetlla de Sant Joan

Els dies previs a la nit de Sant Joan, els joves visitaven els comerços i fàbriques de la zona per demanar tot allò que haguessin de tirar. Fusta, cartó, etc.

“En comptes d’anar a jugar, anàvem a buscar trastos vells, fustes, coses que es poguessin cremar per la fogata”.

Tota la canalla participava en aquesta cerca, que era dels moments més emocionants de l’any. Un cop havien aconseguit quelcom per fer créixer la foguera, començaven a decorar el carrer.

Qui liderava tot plegat era la Juana, la propietària del colmado del carrer. Ella s’encarregava d’organitzar la canalla i de preparar la decoració, com ara garlandes. La seva neboda la recorda dient “itraed revistas, yo pongo el cordel, todo!”.

Després, els veïns i veïnes els deixaven entrar a les cases, els oferien beguda i menjar mentre ells penjaven les garlandes des dels balcons.

6. LA VIDA AL BARRI

Era una celebració humil però que generava molta unió. La canalla s'encarregava de buscar ajuda econòmica per poder fer lluir el barri durant aquella nit, a comerços i veïns. Tot era benvingut.

Amb sort, quan s'aconseguien prou diners, a les banderoles o garlandes s'afegien fanalets.

Tothom aportava el que podia i el resultat era la nit més festiva de l'any on tothom es trobava a la vora del foc per celebrar la *verbena*, menjar, ballar i beure.

"A la tarda es feia una xocolatada amb tocadiscs i tothom ballava. Al vespre, es tiraven els petards, a la nit s'encenia el foc i llestos". La Juana sortia davant del colmado amb la guitarra, i els joves ballaven i cantaven amb ella.

La vida alegre i festiva sempre acompanyava a la gent del barri, que quan es reunia acostumava a cantar, per exemple, cançons de Manolo Escobar.

6. LA VIDA AL BARRI

Tothom recorda la gran foguera, on hi cremaven tot el que es pogués. Se situava al final del carrer Nord, sense limitar o reservar l'espai com es faria actualment. Les piles de fusta s'acumulaven fins que no trobaven més material. I, quan la feien cremar, hi ha qui diu que la flama era gairebé o igual d'alta que els pisos.

Després tothom sopava a casa, per què "La vida t'ho marcava així", les llargues jornades laborals no deixaven massa temps per organitzar grans celebracions. Les llargues jornades

Tot i això, aquestes nits són dels millors records de moltes de les persones del barri.

Unes nits dignes de ser recordades.

6. LA VIDA AL BARRI

La Festa Major

On sí que tothom participava era a la Festa Major de la Garriga.

Recorden la tómbola, les parades de les atraccions, l'envelat i els espectacles com Los Diablos o Formula Cinta.

Ja en democràcia, el primer govern, coneixedor del paper clau que havia jugat el vot de la zona Nord en les eleccions, va procurar oferir serveis i dinamitzar la zona amb petits actes i celebracions populars.

De fet, per tal d'integrar el barri al poble, durant els primers anys de democràcia la cavalcada de reis i quan baixava la Flama del Canigó passaven per allà.

Amb els anys aquest recorregut es va perdre i el barri del carrer Nord va tornar a quedar allunyat dels actes festius.

Les generacions més joves recorden el parc d'atraccions just al costat del carrer Nord i esmenten que, si de ben segur les generacions més grans anaven a l'envelat del centre del poble, la canalla no sortia de les atraccions.

7. INFÀNCIA I ADOLESCÈNCIA

Des de l'enfoc d'un garriguenc d'origen, el barri era com qualsevol altre barri "d'immigrants" amb molta roba estesa, carrers sense asfaltar i gent tot el dia al carrer.

Els infants jugaven i els adults els vigilaven, es relacionaven entre ells i feien vida tal com ho haurien fet al seu lloc d'origen.

Els més petits es relacionaven amb els joves del mateix carrer Nord. Nois i noies que com ells, havien arribat feina pocs anys o ja nascut a la Garriga.

Aprofitaven les zones encara no edificades per jugar a aquells jocs on no es necessitava gaire més que la imaginació. La petanca, el joc del ganivet, que es feia sobretot després de la pluja, jugar a pilota (quan es disposava d'ella) o anar en bici si algú era prou afortunat per poder tenir-ne una.

La raó per la qual la canalla jugava al seu barri era principalment per posar la feina més fàcil a les mares, que s'encarregaven tot el dia d'assegurar-se que els petits i les petites estaven bé.

7. INFÀNCIA I ADOLESCÈNCIA

Tot i jugar a les tardes a prop de casa, la canalla evidentment es relacionava amb les persones garriguenques de naixement però a l'escola i després d'aquesta.

Els testimonis més joves recorden com la relació amb les persones nouvingudes, o amb les persones locals, era bona, especialment entre els més petits. Segurament per què és quan hi ha menys prejudicis.

Una de les persones entrevistades destaca l'important paper dels campus esportius en la integració de la canalla nouvinguda amb la garriguenca. Aquesta iniciativa, que no va ser-hi des de l'inici, va suposar trencar certes reticències i unir una generació que ja havia conviscut des de sempre.

A mesura que la canalla es feia gran i esdevenien adolescents, deixaven l'escolarització i es posaven a treballar. Tot i això, encara fent barri però d'una nova manera. Encarregant-se de celebracions populars, com, especialment, Sant Joan.

8. EDAT ADULTA

Edat adulta com a home

Els homes, entenent homes com qualsevol persona de sexe masculí de més de 14 anys, que vivien al barri del carrer Nord, treballaven.

Les seves feines, raó per les quals molts d'ells havien vingut fins aquí, els permetien tirar endavant la seva família, fossin fills o bé marits.

En qualsevol dels dos casos, la paga setmanal que rebien permetia seguir endavant i, progressivament, estalviar per poder adquirir un pis.

Treballaven des de primera hora del matí fins al vespre, en una jornada de més de 8 hores que els deixava dinar a casa i tornar abans de sopar a la llar.

Durant els caps de setmana, els diumenges al matí, disposaven dels bars del barri. Els únics espais de la zona on trobar-se, xerrar i jugar amb els seus "paisanos".

8. EDAT ADULTA

Segons els testimonis, els més adults feien acta de presència sempre als dos bars del carrer Nord (actualment encara avui resta obert d'un d'ells), mentre que els joves, tot i que també el freqüentaven, anaven a altres bars econòmics del poble on es trobaven amb amics i amigues del municipi però que no vivien al mateix barri.

Malgrat que és ben sabut que la societat andalusa acostuma a gaudir del temps fora de casa, en bona companyia, al barri no es recorda un ambient diari com el del sud de la península.

De fet, es recorden pocs actes festius que permetessin trobar-se plegats i tothom coincideix en que, malgrat que a aquesta zona de la Garriga hi hagués un alt percentatge d'immigració, cap de les seves maneres de fer dels llocs d'origen van ser ni importades ni implementades al poble de destí.

De fet, els testimonis recorden que, fins i tot els pocs dies lliures que tenien, moltes vegades quedaven per anar a buscar bolets o pinyes per poder guanyar unes pessetes més.

Per últim, és de destacar que part d'aquests homes va anar adquirint els horts de la zona, mantenint-los i assegurant així un autoabastiment en l'àmbit familiar. Dedicaven, per tant, gran part del seu temps, al manteniment d'aquests conreus.

8. EDAT ADULTA

Anna Vila Soler a la Sati

Edat adulta com a dona

A la zona Nord de la Garriga, les dones representaven més del 50% de la població. De fet, també suposaven més del 50% de la població migrada al municipi.

Tot i això en un context social desfavorable per les dones, la Garriga disposava de pocs espais de relació per elles.

Segons testimonis més enllà de la recollida de la canalla a l'escola i la consegüent estona de jugar amb les companyes i companys a la plaça del Silenci o d'espais de costura, les dones no disposaven de cap bar, centre o equipament municipal on anar.

El barri del carrer Nord no era diferent. El bar s'entenia com un espai masculí i, per tant, la vida femenina al barri se centrava o bé en treballar a fàbriques tèxtils com la Sati o bé fer treball domèstic, poc reconegut però essencial per la supervivència de la família.

En qualsevol dels dos casos, la vida de la dona al barri estava estretament relacionada amb la seva tasca com a cuidadora i gestora de les activitats de manteniment.

8. EDAT ADULTA

Eren les dones les que acostumaven a adquirir aliments i productes i per això es relacionaven amb altres dones del poble, ja que era difícil adquirir tot el necessari als pocs comerços del barri.

A diferència dels homes, que disposaven o bé d'espais de trobada o bé dels seus horts, les dones dedicaven el seu temps lliure, sovint, a conversar mentre miraven com la quitxalla corria pel barri. També, aprofitant els moments al colmado, feien petar la xerrada i s'hi podien estar, segons s'ha dit a entrevistes, hores i hores.

Aquesta era la seva manera d'interrelacionar-se i de forma general, totes coneixien la canalla de tothom i se'n responsabilitzaven, ajudant-se, en el que fos necessari, les unes a les altres.

Més enllà de la socialització i la feina tèxtil, la dona tenia un rol essencial dins de la família. Diversos testimonis expliquen com tant els homes com la canalla entregaven el sou a la mare, que era qui gestionava l'economia familiar.

“La dona organitzava tot i li donaven tot”.

9. TREBALLAR A LA GARRIGA

Anna Vila Soler a la Sati

La postguerra va ser complicada, però la falta de menjar, la incertesa i la falta de feina van substituir-se progressivament per un present menys dur, amb un fort pic de feina.

Com hem dit prèviament, abans de la descentralització "tot eren horts ben cuidats i les muntanyes es veien netes, plenes de vinya i oliveres. Els molins no paraven de fer oli i els horts de la plana estaven tan ben cuidats que semblava un jardí."

Però aleshores, aquest poble rural va veure com les fàbriques se situaven al llarg del riu i la realitat de moltes famílies va canviar.

A partir de mitjans dels anys 60 el volum de treball era tan elevat que les persones garriguenques no van considerar l'onada migratòria com una possible competència laboral. Hi havia feina per tothom. De fet, tampoc hi havia un solapament de tasques, ja que la població es dividia entre la classe treballadora i la benestant. La primera donava vida a les fàbriques i la segona era qui les instal·lava i gestionava.

9. TREBALLAR A LA GARRIGA

Anna Vila Soler a la Sati

Segons expliquen els testimonis, “arribaves un matí i per la tarda ja estaves treballant” i quan volies canviar de feina per cobrar una mica més, era molt fàcil. El boca-orella era una clau que obria moltes portes. D’aquesta manera, moltes de les persones nouvingudes van trobar feina gràcies als seus familiars o amics que ja feia temps que estaven aquí.

Aquests parlaven amb els seus caps i els deien que podien portar més gent del seu poble per treballar a la seva fàbrica i els caps, amb un volum de feina molt elevat, feien tot el contrari a negar-s’hi.

Els encarregats i els caps sabien que si ocupaven les vacants amb familiars de persones que ja treballaven a la seva fàbrica, s’asseguraven que qui vingués fos bon treballador.

Un testimoni reflexiona sobre el fet que si entraves a una feina recomanat per un amic o familiar, donaves la cara per ell i per tu i si tu no treballaves bé, el problema el teníeu tots dos.

Així doncs, a les fàbriques de la zona hi treballava molta gent de La Garriga però també de fora, gent de Granollers, Canovelles, l’Ametlla o Cardedeu, i sovint, diverses generacions d’una mateixa família treballaven plegades.

9. TREBALLAR A LA GARRIGA

Anna Vila Soler a la Sati

El boom de feina va ser tan fort que qui venia aquí no patia per cobrar un sou, sinó que buscava millorar-lo i era relativament fàcil, ja que arreu faltaven mans.

De mica en mica, moltes de les persones del barri del carrer Nord van acabar dedicant-se al sector del moble, ja que el municipi n'era un gran referent a l'època.

Molts dels homes van ser ebenistes, mentre que moltes de les dones van treballar durant tota la seva vida a la Sati. La fàbrica tèxtil més famosa del Vallès.

D'oficis n'hi havia molts però en certa manera tots estaven relacionats amb la construcció. Paleta, ebenista, electricista, etc. I els que no, ho estaven amb la indústria ramadera. La gent del barri treballava a l'escorxador, a les pelleteries, etc.

En qualsevol cas i independentment del sector on es treballés, les jornades eren llargues. Les 11 hores diàries, amb una hora de parada per dinar permetien tenir poca relació social amb gent que no fos de la feina però al cap i a la fi "la gent venia aquí a treballar" per "guanyar-se la vida" i cada divendres cobraven.

9. TREBALLAR A LA GARRIGA

Anna Vila Soler a la Sati

Aleshores, la paga era setmanal i això permetia una flexibilitat laboral que ara es fa difícil d'imaginar.

La mobilitat dels treballadors era molt habitual, ja que el pagament es feia en metàl·lic i no hi havia cap normativa que exigís avisar amb 15 dies d'antelació.

Per les dones trobar feina podia ser més complicat. En alguns casos, s'assumia que no tenir àvies que poguessin cuidar de les criatures volia dir que la mare no faria bé la feina i per tant, automàticament se la descartava com a possible treballadora.

El fet de tenir dues feines (una remunerada i una no) implicava que les seves jornades fossin dobles i per tant, quan sortien de les fàbriques, com la Sati o l'Oris, on principalment hi treballaven dones, arribaven a casa i es posaven a fer tasques de manteniment.

9. TREBALLAR A LA GARRIGA

Anna Vila Soler a la Sati

Molts homes i també canalla jove aprofitaven els estius i les èpoques de collita per ajudar als pagesos de la zona, com al pare de família de les Verdures Espinasa.

Ell, garriguenc de tota la vida, que gestionava diversos horts i un negoci, rebia ajuda dels nois i homes del carrer Nord que l'ajudaven a recollir patates i el que convingués per tal de poder cobrar. Sovint, aquesta paga es feia amb espècies i era habitual que fos la primera feina esporàdica dels nois del barri.

Val a dir que tots els homes entrevistats comparteixen el sentiment d'haver treballat tota una vida, amb molt sacrifici i dedicant moltes hores a l'ofici. Molts d'ells van començar fent petites feines i amb els anys es van convertir en ebenistes. Professionals d'un sector que fa uns anys va caure en desgràcia a causa de la crisi del 2008 i que va comportar la prejubilació de moltes persones al poble.

10. LA RELACIÓ AMB LA GARRIGA

L'estudi demogràfic, a partir del cens del 1975, ja apunta a una segregació entre diversos nivells socials al municipi.

És a dir, tot i que és cert que els nouvinguts s'agrupaven a la mateixa zona, segurament per recomanació, afinitat cultural o relació familiar, també hi ha una clara voluntat de separar la zona sud de la Nord, en aquell moment.

L'estatus social doncs, definia la zona de la Garriga a la que podies viure i generava una segregació urbana clara, donant origen o continuïtat a "dues comunitats dins d'un mateix poble".

En general, totes les persones entrevistades comparteixen la visió que certament, part de la població autòctona els percebia amb cert recel.

Tot i això, també és cert que com més joves eren els nouvinguts, més bé s'integraven dins del propi municipi i la seva dinàmica.

Ens trobem, doncs, en un escenari on les persones més grans, autòctones o migrades, notaven molt les diferències culturals, però mentre unes buscaven posar distància, les altres buscaven guanyar-se la vida i integrar-se d'una manera natural al poble.

Els més joves, degut al fet d'estudiar als centres públics del municipi i compartir campus d'estiu, van establir llaços amb la canalla local i, tot i que seguien sent d'un barri considerat per a moltes persones "pobre" mai van patir, aparentment, discriminació.

10. LA RELACIÓ AMB LA GARRIGA

Com s'esmenta a l'inici, documents parroquials de l'època reflecteixen una realitat tensa on "el conflicte dels castellans" demostra certa incomoditat per part de la població local.

Testimonis expliquen com, no només el fet de ser forani generava unes preconcepcions determinades, sinó que el nivell social també jugava un factor molt important.

D'aquesta manera, els espais on es relacionaven les persones diferia del lloc d'origen i de la classe social a la que pertanyien. Els llocs més refinats eren, evidentment més cars i, per tant, no tothom podia accedir-hi. Els més econòmics era on anava gran part de la classe treballadora masculina i es reunia amb gent del seu barri però també de la resta del municipi.

Tal com s'ha esmentat prèviament, les males llengües van començar a generar relats, aparentment ficticis, sobre casos de violència al barri del carrer Nord, del que ningú en té constància.

Això, per part de la gent del barri, no es viu amb recança. Més aviat al contrari. Totes les persones entrevistades assumeixen que en un moment complicat com el dels moviments migratoris, era comprensible que hi hagués qui els mirés amb mals ulls, per no parlar català o per ser de classe treballadora humil.

10. LA RELACIÓ AMB LA GARRIGA

Tot i això, tothom confirma que excepte una petita part de la població, tant nouvinguts com garriguencs d'origen, sempre van tenir i tenen bona relació amb tothom.

Al cap i a la fi, la Garriga era un poble petit i totes les dones que havien de realitzar les tasques de manteniment convivia en els comerços i mercats i tothom gaudia per igual de la Festa Major, encara que aquesta també col·laborés a destacar les diferències econòmiques amb el pagament dels palcs als envelats.

La gent del barri sempre ha tingut un sentiment d'orgull i pertinença cap al carrer Nord. Feien vida allà i pocs d'ells, especialment entre els més grans, anaven al centre. Això és quelcom que segueix passant a l'actualitat amb les generacions més grans i mitjanes.

Actualment, les persones immigrants que viuen fa poc al barri també han notat aquest caliu i comparteixen el sentiment de sentir-se garriguencs d'acollida encara que no hi hagin nascut.

Tothom al poble vincula el barri a la immigració i l'identifiquen com un barri humil on moltes persones nouvingudes van a viure per començar la seva vida al poble. Ara, però, ja no se'l considera un gueto, com podria haver passat fa anys.

Tot i això, hi ha la percepció que certes persones sempre el consideraran un barri conflictiu malgrat cap de les persones que hi viu es planteja marxar-ne, perquè no creuen que puguin trobar un lloc més acollidor.

10. LA RELACIÓ AMB LA GARRIGA

En conclusió, sobre la relació entre els diversos barris de la Garriga i la seva gent:

Tothom al poble vincula el barri del carrer Nord a la immigració i l'identifiquen com un barri humil on moltes persones nouvingudes van a viure per començar la seva vida al poble. Ara, però, ja no se'l considera un gueto, com podria haver passat fa anys.

Tot i això, és important esmentar que encara avui es poden reconèixer certes diferenciacions. Es té constància de casos on se segueix parlant del barri del secretari o dels pisos del secretari com una zona pobre, d'immigrants (com quelcom problemàtic) i estigmatitzada.

Aquest estigma que diverses generacions arrossegueu és una de les raons per les quals històries com la de "la calle de la punyalada" han perviscut en el temps.

11. DIFERENTS GENERACIONS

La realitat és sempre personal. Cadascú, en funció del seu bagatge previ, l'edat i l'entorn la percep de forma diferent.

Per les persones nouvingudes a la Garriga va ser, en general, una sort. Una oportunitat on créixer. Però la forma de percebre la seva relació amb l'entorn o amb les persones natives, evidentment era molt diferent.

Tu i l'altre

Ja hem comentat que la integració no va ser fàcil i que algú podria considerar el barri com a gueto.

Aquesta percepció varia amb l'edat. En parlar amb persones de més avançada edat, es pot percebre una certa distinció entre el "català i l'andalús" sense que aquesta sigui necessàriament una visió negativa sobre el primer o el segon.

11. DIFERENTS GENERACIONS

En canvi, la percepció de la gent més jove és diferent.

Iguals

La generació de nouvinguts i de garriguencs que ja va néixer o créixer en convivència ho vivia d'una forma natural, relacionant-se sense problemes, a diferència dels més grans, que veien amb certa reticència les diferències socioculturals dels uns i altres.

El nivell econòmic, del que també hem parlat, va marcar clares diferències, però en qualsevol cas, el factor generacional és el que ha fet que, de mica en mica, un barri que va créixer molt ràpidament i que responia a un context històric molt determinat s'hagi integrat al nucli i sigui una part més del poble.

11. DIFERENTS GENERACIONS

Al parlar de diferències generacionals és important tenir present que aquesta no només va suposar un canvi en la relació amb l'entorn, sinó que també suposava una manera diferent de veure i afrontar la vida.

Viure per treballar

La primera generació de persones immigrants venia amb un clar objectiu: trobar feina i poder fer diners per tenir una bona vida.

Aquestes persones van deixar enrere el seu lloc d'origen per afrontar, en certa manera, la incertesa d'un lloc nou.

Aquí van trobar una llar, amb familiars i "paisanos" però van haver de treballar molt per aconseguir l'estabilitat que buscaven.

11. DIFERENTS GENERACIONS

Una bona infància

En canvi, les generacions més petites, si bé van viure certes parts crues de les vides dels seus pares i mares, van créixer sense haver de marxar del seu lloc d'origen, o havent-ho fet de molt petits.

Van gaudir d'un barri amb pocs cotxes, molta gent coneguda i uns vincles pràcticament familiars amb tothom. Això els va fer desenvolupar un sentiment de pertinença molt fort, tant al barri com al poble, i, les oportunitats educatives, esportives i d'oci que van tenir els van fer viure una infància molt feliç que encara recorden.

Així, trobem uns testimonis que parlen més sobre els motius de la seva arribada, la feina i la vida adulta, i uns altres que ens parlen de com es distreien, com van saber gaudir de viure amb poc i com van créixer a un poble del qual ja se sentien part des del primer dia.

12. VIURE AL BARRI DEL CARRER NORD AVUI

Actualment, al barri del carrer Nord hi segueixen convisquent diverses generacions. Hi ha aquelles persones que van comprar-se el pis tan aviat com es van casar i encara hi viuen, altres que amb els anys, han pogut tornar a llogar un pis al carrer on van néixer i, també hi ha famílies que porten anys a Espanya o Catalunya i ara viuen aquí.

Totes aquestes persones configuren una realitat diferent a la dels anys 60, 70 i 80 del carrer Nord. Aquesta segueix marcada per l'origen del barri. Un origen humil, on persones treballadores van assentar-se soles o amb les seves famílies.

Persones que buscaven treballar i tirar endavant, tant la seva vida com l'economia de la zona amb les seves llargues jornades. Això segueix sent així actualment.

La gent del barri, nouvinguda o no, busca poder fer la seva vida, treballar o gaudir de la jubilació, convisquent amb els seus veïns i veïnes i gaudint de la calma del barri.

Els moviments migratoris dels darrers anys han fet que a aquest barri s'hi instal·lin diverses famílies provinents d'altres països. Totes amb històries que mostren els esforços que van fer fins arribar aquí.

Aquestes persones, a través de testimonis, sabem que arriben aquí després d'haver viscut a altres pobles del Vallès o de l'àrea metropolitana, que, tal com les persones que van venir aquí als anys 60, treballen d'allò que se'ls ofereix per poder pagar les despeses de viure a un municipi molt bonic i també car.

12. VIURE AL BARRI Nord AVUI

Aquestes persones, tal com les que van fer créixer el carrer Nord, senten que la relació amb les persones de la zona és molt bona i procuren ajudar-se als uns als altres.

Això fa veure que, tot i que han passat molts anys i moltes de les persones originals del carrer Nord ja no hi són, aquesta manera de fer ha quedat impregnada, tal com també ho han fet valors com el respecte, la tolerància o la fraternitat.

Viure avui al carrer Nord és sinònim de superació i de treball.

Viure avui al carrer Nord és sinònim de caliu, de família i xarxa.

13. ELS MILLORS RECORDS

En finalitzar cada entrevista, s'ha demanat als testimonis que comparteixin el millor record al barri del carrer Nord:

13. ELS MILLORS RECORDS

En finalitzar cada entrevista, s'ha demanat als testimonis que comparteixin el millor record al barri:

Per alguns, el millor eren les antigues Festes Majors a la plaça del Silenci, amb la Carpa al costat de l'Estació. Eren millors que les d'ara. Ara troben a faltar espais pels més petits i més manteniment de la riera.

Un altre testimoni recorda amb alegria el primer "agent cívica" que passejava pel barri assegurant-se de que tothom fos el més cívica possible i informava a l'administració del que calia millorar.

Un dels joves recorda les nits amb els amics i les revetlles de Sant Joan on tots anaven a les fàbriques a buscar la fusta i entre tots ho organitzaven tot.

13. ELS MILLORS RECORDS

Un altre ens explica "Yo vine aquí, como aquel que dice, sin nada de nada y hoy, gracias a Dios, vivo bastante bien. Estoy muy bien."

Un garriguenc de tota la vida conclou l'entrevista dient "abans en sabíem més de viure i gaudíem més. No teníem fam ni necessitat de consum com ara. Era una altra manera de fer i teníem més qualitat de vida sense tenir tantes coses materials".

Hi ha qui valora especialment que abans no hi hagués *lujo* i no hi hagués això de "jo sóc més que tu".

13. ELS MILLORS RECORDS

Mentre que moltes joves destaquen que el millor va ser poder gaudir d'una infància molt bonica. Desitjarien poder fer possible que les seves filles i fills poguessin gaudir del mateix i tinguessin la mateixa relació amb els veïns i veïnes que tenien elles.

Per una família que viu al barri del carrer Nord des de fa pocs anys, el millor desig és poder tenir feina i que hi hagi espais d'oci pels més joves.

14. CONCLUSIONS FINALS

Per concloure el document, s'ofereixen unes breus conclusions finals que recuperen els aspectes descrits al llarg d'aquest projecte, que ha buscat mostrar la part històrica però especialment, la part humana de totes les persones que han viscut i viuen al barri del carrer Nord.

- La vida al barri no es va percebre ni es recorda de la mateixa manera per tothom.
- En general, tothom recorda el viatge a la Garriga com una oportunitat, que no va defraudar i va complir amb les expectatives.
- La majoria de la població que vivia al barri del carrer Nord, era vinguda d'Andalusia i Extremadura. En molt poc temps la seva arribada va suposar un increment demogràfic molt important.
- La urbanització del barri és el resultat de la voluntat de construir pisos assequibles, ràpidament, per poder allotjar les persones provinents del Nord i el sud de la Península. Això ho fa possible el Secretari municipal, que, amb l'ajuda del primer Guàrdia Urbà del poble, el senyor Arévalo, aconsegueix ocupar tots els pisos molt ràpidament.
- La construcció dels Pisos del Secretari i la seva venda queden lligades a rumors (contrastats) de comissions i tractes de favor que van enriquir tant al Secretari Soler com al Guàrdia Urbà Arévalo.

14. CONCLUSIONS FINALS

- Les persones que van viure i créixer al barri tenen un fort sentiment d'orgull i pertinença. En gran part, és el resultat de la bona relació entre totes les persones de la zona i del tipus d'infància feliç que van tenir.
- La nit més important de l'any, sense cap dubte, era Sant Joan. La revetlla unia tot el barri Nord en una jornada de col·laboració, altruisme i alegria que tothom recorda.
- La foguera, feta amb fustes recollides per tota la canalla del barri, és la imatge que millor representa aquesta nit.
- De forma general, podem dir que la infància de les persones migrades durant els anys 60 i 70 va ser la pròpia de les famílies treballadores que hi havia arreu de Catalunya en aquell moment, on la creativitat i la imaginació feien gran part de la feina, sense que els faltés mai de res.

14. CONCLUSIONS FINALS

- La canalla, com arreu en aquell moment, madurava més aviat que actualment i tan aviat com deixaven els estudis es posaven a treballar. Sovint seguien els passos dels seus pares o mares, de forma remunerada i més oficialment, encara que durant l'etapa educativa, segurament la gran majoria també havia treballat durant tot l'estiu o durant el curs escolar cuidant a germans/es o veïns/es, de forma remunerada o no.
- Pels adults, el barri era un espai tranquil, agradable on mai hi va haver incidents (tot i les males llengües). Un lloc segur on les famílies creixien felices i treballadores i on la relació amb els veïns i veïnes sempre va ser bona.
- Els homes del barri eren persones treballadores que realitzaven llargues jornades per aportar la paga setmanal a casa i que sabien gaudir dels caps de setmana en família i amb amics, fent ús dels espais que tenien al seu abast.
- Les dones, també treballadores i que acostumaven a lidiar amb una doble jornada (jornada laboral remunerada i activitats de manteniment dins del context domèstic) no disposaven de gaires espais de trobada i utilitzaven, normalment, el temps d'esbarjo de la canalla, o el moment de fer la compra, per relacionar-se amb altres mares o àvies.

14. CONCLUSIONS FINALS

- La relació entre les persones nouvingudes i les que havien nascut a la Garriga va ser i segueix sent bona. Eren moments on tothom buscava ajudar-se i tothom entenia per què hi havia aquests moviments migratoris.
- L'arribada d'aquestes persones no va suposar una pèrdua d'oportunitats laborals per la gent del poble. De fet, sovint tenien oficis complementaris.
- En funció de l'edat d'arribada dels testimonis, la percepció del barri i del poble canvia, també, especialment en funció del sexe. També ho fa el tipus de relació amb les altres persones del poble.
- El barri Nord segueix sent una zona on viuen principalment persones provinents dels moviments migratoris dels anys 60 i 70 i també persones migrades de països, principalment, del sud.
- El tipus de relació amb els veïns i veïnes, malgrat no ser tan estret com ho havia sigut abans, segueix basant-se en el respecte i l'ajuda mútua.

15. JORNADA PARTICIPATIVA

Origen

Moltes de les persones participants són o bé de Córdoba o bé de Granada

15. JORNADA PARTICIPATIVA

Any d'arribada

Qui va compartir el seu any d'arribada demostra que el barri Nord va créixer força més tard que els altres barris producte dels moviments migratoris a Catalunya. Les dates més habituals van ser 1969, 1970 i 1970.

15. JORNADA PARTICIPATIVA

Ofici

Qui va anotar el seu ofici van ser principalment treballadores de la Sati i també homes que havien treballat de paletes, al sector de la construcció.

15. JORNADA PARTICIPATIVA

Color associat al carrer Nord

Qui va participar va coincidir en pensar en un color alegre i viu. Sensació que segons deien, els transmet el barri.

turquesa
arcobris
llum
verd
blanc
color alegre

15. JORNADA PARTICIPATIVA

El millor record

El record més compartit és el de la verbena de Sant Joan. Una nit on la foguera era la protagonista. Diverses persones també destaquen la família i hi ha qui recorda com era el carrer abans i després que l'asfaltessin.

15. JORNADA PARTICIPATIVA

L'emoció que transmet el carrer Nord

Les emocions més repetides són aquelles relacionades amb la felicitat dels dies al carrer Nord i l'enyorança d'aquests.

